

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

Kunnanhallitus 17.8.2026

Toimielimille

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

Yleistä

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarviota on noudatettava kunnan toiminnassa. Kunnan toimintaa ja taloutta ohjataan kolmeksi vuodeksi laadittavalla taloussuunnitelmalla.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kunnanvaltuuston 1.6.2026 §:ssä 20 hyväksymää kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa tulee huomioida valtuustoaloitteet, jos niillä on sitovia kustannusvaikutuksia. Vuonna 2027 jatkuvat/uudet hankkeet tulee arvioida valtionavustusten ja hankekustannusten osalta.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat sekä tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarvion ja -suunnitelman laadinnassa tulee huomioida palkoissa sovitut korotukset ja yleinen kustannustason nousu.

Talousarvioraamin 2027 pohjana ovat vuoden 2026 talousarviossa esitetyt taloussuunnitelmavuoden 2027 ulkoiset luvut. Raamissa on huomioitu vuoden 2026 tilinpäätösennustetta laadittaessa havaitut olennaiset muutokset. Lemin kunnan taloussuunnittelussa on keskityttävä oman toiminnan mahdollisimman taloudelliseen järjestämiseen. Talousarviovalmistelu vuodelle 2027 tapahtuu tämän hetken toiminnan ja kuluvalle tilikaudella tehtyjen ratkaisujen pohjalta. Tuloarviot ja määrärahat tulee arvioida realistiselta pohjalta. Raamissa tilikauden tulos on 42 000 euroa ylijäämäinen.

Talousarviotilien sisällöstä on ohjeistettu Kunta-AURA -talousraportoinnin käsikirjassa <https://www.valtiokonttori.fi/maaraykset-ja-ohjeet/kuntien-ja-kuntayhtymien-automaattisen-talousraportoinnin-kasikirja-aura/>. Accuna Budjetoinnissa em. ohjetta on tilin yleisenä kommenttina.

Talousarvio laaditaan 100 euron tarkkuudella. Tuloarviot ja määrärahat ovat ilman arvonlisäveroa. Verollisia hintoja käytetään vain niissä menoissa, jotka ovat vähennysrajoitusten alaisia (ns. kunnan oma käyttö).

Suunnitelmavuodet 2028 ja 2029 tulee arvioida Accuna Budjetoinnissa tiedossa olevien muutosten osalta. Ao. vuosille on kopioitu pohjaksi raamin 2027 eurot ja kommentit.

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosat sekä investointi- ja rahoitusosat. Talousarvion käyttötalousosa laaditaan tili-, kustannuspaikka-, projekti- ja rakennetunnistetasolla. Accuna Budjetoinnista on erillinen käyttäjäohje.

KÄYTTÖTALOUSOSA

Palkat ja sivukulut, työllistetyt

Raamin palkat on 2026 talousarviossa käytetyn suunnitelmavuoden 2027 laskennan mukaiset huomioon ottaen olennaiset tiedossa olleet virka- tai työsuhtemuutokset. Palkkamäärärahat tarkistetaan syksyllä esihenkilöiden ja talousasiantuntijan palkanlaskijalta saaduilla tiedoilla vastaamaan olemassa olevia virka- ja työsuhteita. Talousarvioon varataan määrärahat henkilötövuosien mukaisiin palkkauskustannuksiin. Vuoden 2027 palkkoissa huomioidaan 3,0 %:n korotus kausille 4-12. Vuodelle 2028 palkkoja korotetaan 1 % ja vuodelle 2029 käytetään 2 % korotusta. Lomarahat budjetoidaan omalle tililleen heinäkuun palkka-arvion mukaan.

1.4.2027	Yleiskorotus****	2,00 %	2,00 %		2,00 %	2,00 %
1.4.2027	Paikallinen järjestelyerä****	0,40 %	0,40 %		0,40 %*	0,40 %*
1.4.2027	Kehittämishjelmaerä (paikallinen erä)	0,40 %	0,40 %*****	0,40 %*****	0,40 %*	0,40 %*
1.2.2028	Kehittämishjelmaerä (paikallinen erä)	1,00 %	1,00 %	1,00 %	1,00 %*	1,00%*

<https://www.kt.fi/sopimukset/kunta-ja-hyvinvointialan-sopimusratkaisu-2025-2028/kunta-alan-sopimuskorotukset>. Vuoden 2027 yleiskorotus ja paikallinen erä voivat muuttua perälautaratkaisun myötä. Mikäli Teknologiateollisuuden työehtosopimus irtisanotaan, kunta-alan sopimuksissa seurataan vuoden 2027 osalta tilalle tulevia sopimuskorotuksia.

Kesätyöntekijöiden palkat kohdistetaan aiheuttamisperiaatteen mukaisesti työllistettävälle kustannuspaikalle. Tunti- ja urakkapalkkoja ja siviilipalvelusta suorittavien määrärahoja ei ole sisällytetty raamiin. Toimialojen tulee huomioida talousarvioissaan nämä edellä mainitut palkkojen erät sekä varaukset sijaisten palkkoihin yhdessä talousasiantuntijan kanssa.

Accunan budjetointisovelluksessa lasketetaan palkkaperusteiset henkilösivukulut. Eläkemaksut perustuvat Kevan antamaan arvioon. Työnantajan sosiaalivakuutusmaksuosuudet pohjautuvat Kuntaliiton ennusteeseen ja niitä tarkistetaan tarvittaessa syksyllä.

- Palkkaperusteinen eläkemaksu
Kunta-alan ja valtion eläkejärjestelmä 17,10 %
- Sairausvakuutusmaksu 1,85 %
- Tapaturmavakuutusmaksu 0,3 %
- Työttömyysvakuutusmaksu 0,9 %
- Taloudellinen tuki 0,03 %

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

Keva on arvioinut Lemin kunnan tasausmaksun määräksi 135 300 euroa. Tasausmaksun talousasiantuntija budjetoi henkilösivukulujen ryhmään tilille 4110 sen jälkeen, kun palkat on talletettu Accuna budjetointiin lopullisina arvioina.

Talousarvion raamista

Raamissa on puunmyyntiä 47 000 euroa, sillä kuluvalle vuodelle tehdyssä pystykauppasopimuksessa korjuu-aika talvi ja on oletettavaa, että metsämaksu jää keväälle 2027. Varovaisuuden periaatteella ei ole syytä budjetoida tuloja, jotka ovat epävarmoja, joten maa-alueiden/vaihto-omaisuustonttien myynnistä ei ole arviota. Em. erät tulee kuitenkin budjetoida, mikäli laadinnan aikana ilmenee em. erien toteutumista vuonna 2027.

Raamiin on tehty tulokseen vaikuttavia muutoksia ja näiden vaikutus lähtötilanteeseen oli +35 800 euroa. Raamin tulos on 9 700 euroa alle tämän vuoden muutetusta talousarviosta. Talousarvioluvut tarkentuvat valmistelun edetessä.

Sisäiset erät

Talousarvion raami on laadittu vain ulkoisten erien osalta. Lopullisessa talousarviossa huomioidaan myös sisäiset erät. Talousasiantuntija laskee sisäiset erät sen jälkeen, kun ulkoiset erät ovat valmistuneet.

Lautakunnan esitys vuoden 2027 talousarvioksi

Talousarviossa perusteluina esitetään tulosalueen tiivis palvelusuunnitelma ja sen mahdolliset painopistealueet merkittävine muutoksineen tai riskeineen, sitovat tuloarviot ja määrärahat, strategialupauksiin pohjautuvat tavoitteet ja toimintaa/resursseja kuvaavat tunnusluvut.

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2025: Kuntalaki korostaa tavoitteilla ohjaamista ja johtamista. Vuoden 2025 talousarviossa ja talousarvion toteutumisvertailussa on jo hyvin pysytty kytkemään tavoitteita kuntastrategiaan. Edelleen kehittämistyötä tavoitteiden asettamisen suhteen on jatkettava.

Sitovilla tavoitteilla kunnanvaltuusto ohjaa toimintaa voimassa olevan kuntastrategian pohjalta. Tavoitteita ja mittareita määriteltäessä mittaamisen on oltava yksiselitteistä ja luotettavaa (määrällistä/laadullista). Jokaista strategista tavoitetta kohden tulisi olla 1–2 toimialan ydintoimintaan kohdistuvaa, merkityksellistä ja ajantasaista tavoitetta/toimenpidettä. Tilivelvolliset vastaavat siitä, että euromääräinen ehdotus ja tavoitteet vastaavat toisiaan. Tavoite ei saa olla sellainen, joka itsestään selvästi toteutuu. Käyttösuunnitelmassa määritellään tarkemmin tulosalueiden määrärahan ja tuloarvion jakaminen tulosityksiköille ja vastuu määrärahan käytöstä ja toiminnasta. Talousarvion pohjalta laaditaan erillinen käyttösuunnitelma. Käyttösuunnitelman toteutumista seurataan puolivuotisraportoinnissa.

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

Valtuuston hyväksymät tavoitteet (esitysmuoto)

Tulosalue: Tulosalueen nimi, Strategia: Lemin lupaus 2030		
Strategialupaus 1: Luomme leppoisuutta		
Toimiva arki, sujuva asuminen, vakaa talous, puhdas luonto		
Tulosalueen tavoite ja toimenpide	Mittari	Tavoitearvo
Strategialupaus2: Pysymme lähellä		
Saavutettavat palvelut, Avoin päätöksenteko, sähköinen edelläkävijyys		
Tulosalueen tavoite ja toimenpide	Mittari	Tavoitearvo
Strategialupaus 3: Teemme rohkeita tekoja		
Aktiivinen ote elinvoimaan, yrittäjyyden tuki, ketterät kokeilut		
Tulosalueen tavoite ja toimenpide	Mittari	Tavoitearvo
Strategialupaus 4: Rakennamme hyvinvointia		
Panostus lapsiin ja nuoriin, yhteisöllisyys, Lemin vahva kulttuuriperintö		
Tulosalueen tavoite ja toimenpide	Mittari	Tavoitearvo

TULOSLASKELMAOSA

Verotulot

Verotuloarvio raamissa perustuu Kuntaliiton kesäkuussa laatimaan veroennustekehikkoon. Verotuloarviota päivitetään talousarviovalmistelun edetessä viimeisimpään käytettävissä olevaan veroennustekehikkoon. Tuloveroprosenttina on käytetty 9,90 (vuoden 2026 arvo) ja kiinteistöveroprosentit vuoden 2026 tasossa. Vuoden 2026 talousarviossa arvioituun TS2027 arvoon muutos on +176 000 euroa.

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

TILIVUOSI	2025	2026**	2027**	2028**	2029**
Verolaji					
Kunnallisvero	5 751	6 225	6 188	6 385	6 508
Muutos %	0,1	8,2	-0,6	3,2	1,9
Yhteisövero	324	384	410	434	450
Muutos %	5,0	18,5	6,9	5,6	3,7
Kiinteistövero	1 213	1 160	1 187	1 187	1 187
Muutos %	1,3	-4,4	2,3	0,0	0,0
VEROTULO KIRJATTAVA	7 288	7 769	7 785	8 005	8 144
Muutos %	0,5	6,6	0,2	2,8	1,7

Valtionosuudet

Valtionosuudet ovat Kuntaliiton elokuussa julkaisemasta päivityksestä ennakkollisesta valtionosuuslaskelmasta vuodelle 2027. Raamiin Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia on arvioitu Kuntaliiton valtionosuuslaskurilla. OKM valtionosuustiedot tarkistetaan syksyllä hyödyntäen 20.9. tilastointia. Valtionosuuksia koskevat tiedot ovat alustavia ja ne tulevat päivittymään valtion talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Ennakollinen valtionosuuslaskelma vuodelle 2027, yhteenveto

Tiivistelmä VM:n ennakkollisesta valtionosuuslaskelmasta vuodelle 2027 + OKM:n valtionosuus vuoden 2026 vos-päätöksen mukaisesti

Kuntaliiton julkaisu 25.6.2026, päivitys 6.8.2026 (OKM-vos 2026)

Lähde Ennakollinen valtionosuuslaskelma vuodelle 2027, yhteenveto

Ennakolliset valtionosuuksien laskentatiedot vuodelle 2027 / VM, kesäkuu 2026

OKM:n valtionosuusrahoitus 3.8.2026 tilanteen mukaan

Muutoslaskelmat Kuntaliitto / Olli Riikonen

Sarakeotsikossa oleva numero viittaa kirjanpidon tiliin, johon ko. erä kirjataan.

Kunta- nro	Kunta	5501 Asukasluku 31.12.2025	5501 Peruspalvelujen valtionosuus ilman tasausta	5502 Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	Kunnan peruspalvelujen valtionosuus yhteensä (D+E)	5890 Verotulo- menetysten korvaus	VM:n valtionosuudet ja verotulo- menetysten korvaus yhteensä	5701 Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus (ns. OKM-vos) v. 2026	Kunnan valtionosuudet yhteensä (H+I)
	YHTEENSÄ	5 622 045	2 672 012 271	803 776 599	3 475 788 870	614 500 000	4 090 288 870	153 721 870	4 244 010 740
416	Lemi	2 878	624 747	1 175 877	1 800 624	298 782	2 099 406	-685 510	1 413 896

2. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet (OKM)

-685 510

Laskurilla laskettu OKM-rahoitus vuodelle 2027 (täytä arviotiedot välilehdille 7 ja 8)

-745 145

Mistä

- kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutukseen 2027 (arvio)

-114,12

€/asukas

-328 437

- kunnan omarahoitusosuus ammatilliseen koulutukseen 2027 (arvio)

-203,40

€/asukas

-585 385

- positiiviset erät (liikunta, nuoris, ap-ip, vammaiskorotukset, lukio, opistot, taidelaitokset)

168 677

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

Suunnitelman mukaiset poistot

Suunnitelman mukaiset poistot esitetään tuloslaskelmassa. Poistot tulee tarkistaa vuoden 2026 ja 2027 aikana valmistuvien investointihankkeiden osalta. Laskelmat laatii keskitetysti talousasiantuntija.

INVESTOINTIOSA

Investointimenoa ovat uudisrakentamiseen tai perusparantamiseen liittyvät menot, jotka parantavat hyödykkeen tulon- tai palveluntuottamiskykyä alkuperäistä suuremmaksi. Lemin kunnan **investointiraja on 5 000 euroa**. Ensikertaisen kalustamisen investointiesitykset uudisrakentamisen tai perusparannuksen yhteydessä tekee kukin toimielin omalta osaltaan. Rakennuksiin liittyvät investointiesitykset sisältyvät teknisen lautakunnan talousarvioon.

Investointiesityksistä tulee tehdä esitykset hankkeittain ja perustelut toteuttamistarpeesta. Jos investoinnin toteutuminen kohdistuu kahdelle tai useammalle suunnitteluvuodelle, ilmoitetaan investoinnin kustannusarvio ja sen jaksotus suunnitteluvuosille. Hankkeen perusteluissa valtuusto voi antaa hankevastaavalle toimivaltuuden tarkistaa hankintamenon jaksottamista myöhemmin kokonaiskustannusarvion rajoissa. Investointimenon budjetoidaan suoriteperusteisesti varainhoitovuodelle, jona investoinnin kohteena oleva hyödyke tai valmistusastetta vastaava osa siitä arvioidaan otettavan vastaan. Talousarvion investointiosaan budjetoidaan investointiin saatu rahoitusosuus, joka voi olla valtionosuutta tai muuta rahoitusosuutta

Talousarvion 2026 yhteydessä määritetyt investointiosan määrärahat vuodelle 2027 olivat:

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

INVESTOINTIOSA	
Projekti	Raami TS26 TS27
100 Maanhankinta	
Menot	-5 000
308 Katuvalot	
Menot	-15 700
404 Koulukeskuksen	
Menot	-60 000
411 Keittiökalusteet	
Menot	-20 000
416 Koulukeskuksen valaistus	
Menot	-15 000
454 Hyvinvointiaseman peruskorjaus	
Menot	-15 000
456 Paloaseman perusparannus	
Menot	-8 000
503 Kuukanniemi pk perusparannus	
Menot	-15 000
507 Iitiän pk perusparannus	
Menot	-15 000
722 Kirkonkylä Pumptrack-rata	
Menot	-25 000
806 Etäluettavat vesimittarit	
Menot	-56 000
903 Jätevesipumppaamon	
Menot	-30 000

INVESTOINTIOSA	
Projekti	Raami TS26 TS27
904 Tasausallas	
Menot	-10 000
905 Verkostojen	
Menot	-30 000
Investoinnit yhteensä	
Menot	-319 700

Vuonna 2027 pitkäaikaisten lainojen lyhennykset ovat 535 100 euroa, mikäli uusia lainoja ei nosteta. Vuosikate 636 800 euroa riittää lainojen lyhennyksiin ja kattaa investointien rahoituksesta 30 %:a.

Lautakunnat valmistelevat investointiehdotukset sitovina vuoden 2027 osalta ja ohjeellisena suunnitelma-vuosille.

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

Talousarvion tavoitteellinen laadinta-aikataulu:

Talousarvioseminaari syyskuun ensimmäisellä puoliskolla.

Tuloarviot ja määrärahat Talgraf Accuna Budjetointi -ohjelmassa

Ulkoiset erät viimeistään su 4.10. mennessä

Talousasiantuntija laskee sisäiset erät 5.10. jälkeen.

Kokonaisuuden tarkastelu johtoryhmässä 13.10.

Tavoiteaikataulu kokouksille:

Tilannekatsaus valmistelusta kunnanhallitus 19.10.

Lautakuntakäsittelyt viimeistään 26.10. alkavalla viikolla.

Kunnanhallitus 9.11.

Kunnanvaltuusto 16.11.2026. (vuoden 2027 veroprosentit ilmoitetaan viim. 17.11.)
Talousarviokäsittely voi siirtyä myöhempään ajankohtaan.

Lisätietoja saa kunnanjohtajalta ja talousasiantuntijalta.

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

	Tilinpäätös 2025	Muutettu Ta2026	Toteuma 06/2026	RAAMI 2027	Raami - Muutettu TA
Myyntituotot	672 591	294 000	117 868	229 700	-64 300
Maksutuotot	87 057	77 800	45 130	77 800	0
Tuet ja avustukset	143 885	125 250	68 031	21 000	-104 250
Muut toimintatuotot	363 162	316 344	160 669	306 900	-9 444
Valmisteverastojen muutos	-3 248	0	-1 880	0	0
TOIMINTATUOTOT	1 263 447	813 394	389 818	635 400	-177 994
Henkilöstökulut	-5 178 739	-5 456 894	-2 598 743	-5 509 425	-52 531
Palvelujen ostot	-2 173 309	-2 063 350	-1 093 706	-2 023 100	40 250
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-819 584	-763 150	-400 789	-722 200	40 950
Avustukset	-465 588	-501 100	-221 012	-501 100	0
Muut toimintakulut	-357 934	-339 800	-126 949	-349 900	-10 100
TOIMINTAKULUT	-8 995 153	-9 124 294	-4 441 198	-9 105 725	18 569
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	-7 731 706	-8 310 900	-4 051 381	-8 470 325	-159 425
Verotulot	7 288 495	7 494 000	3 528 196	7 785 000	291 000
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	524 214	665 808	332 904	624 747	-41 061
Muut valtionosuudet	930 779	773 662	392 752	729 514	-44 148
Valtionosuudet	1 454 993	1 439 470	725 656	1 354 261	-85 209
Korkotuotot	13 776	18 900	6 027	18 900	0
Muut rahoitustuotot	19 167	15 400	6 838	15 400	0
Korkokulut	-86 304	-70 800	-37 106	-62 500	8 300
Muut rahoituskulut	-27 154	-35 500	-10 751	-35 500	0
Rahoitustuotot ja -kulut	-80 515	-72 000	-34 992	-63 700	8 300
VUOSIKATE	931 267	550 570	167 479	605 236	54 666
Suunnitelman mukaiset poistot	-616 021	-585 900	-304 875	-563 200	22 700
Arvon alentumiset	-1 682	0	0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset	-617 703	-585 900	-304 875	-563 200	22 700
Satunnaiset tuotot	0	86 600	86 656	0	-86 600
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	86 600	86 656	0	-86 600
TILIKAUDEN TULOS	313 564	51 270	-50 739	42 036	-9 234

TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2027-2029 LAADINTAOHJE

Kuntatalousohjelman painelaskelmakehikko (VM/KAO 30.4.2026)

Tuloksen muodostuminen							
Käyvin hinnoin	2026		2027		2028		2029
	1000 €		1000 €		1000 €		1 000
Toimintakate	-7 869	2 %	-8 179	4 %	-8 456	3 %	-8 615
Verotulot	7 518	3 %	7 579	1 %	7 740	2 %	7 919
Kunnallisvero	5 950	3 %	5 980	0 %	6 102	2 %	6 245
Yhteisövero	398	23 %	423	6 %	447	6 %	461
Kiinteistövero	1 170	-4 %	1 177	1 %	1 191	1 %	1 213
Valtionosuudet	1 507	3 %	1 517	1 %	1 837	21 %	1 831
Rahoitustuotot/-kulut, netto	-72		-64		-46		-45
Vuosikate	1 084		854		1 074		1 089
Poistot	-586		-563		-542		-559
Satunnaiset erät, netto	0		0		0		0
Tilikauden tulos	498		291		533		530
Laskennallinen paine veroprocentin korotukseen (%-yks.)	-1,2		-0,8		-1,1		-1,0
Rahoitus							
Vuosikate	1 084		854		1 074		1 089
Satunnaiset erät, netto	0		0		0		0
Tulorahoituksen korjauserät	0		0		0		0
Tulorahoitus, netto	1 084		854		1 074		1 089
Investoinnit, netto	-378	62 %	-392	4 %	-414	5 %	-434
Rahoitusjäämä	706		462		660		655
Lainakanta	3 530	-17 %	3 069	-13 %	2 408	-22 %	1 753
Kassavarat	1 228		1 225		1 223		1 221
Nettovelka	2 303		1 843		1 185		532
Toiminnan ja investointien rahavirta	706		462		660		655

Painelaskelmaan on päivitetty 2025 tilinpäätösarviot sekä 2026-2028 talousarvio- ja suunnitelmatiedot sekä kuntatalouden kehitysarvio sekä veroennusteet.